

**GENDER AKCIONI PLAN OPĆINE NOVO SARAJEVO
ZA PERIOD OD 2018. DO 2022. GODINE**

Sarajevo, oktobar 2018. godine

SADRŽAJ

I. UVOD	3
II. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	5
PRAVNI OKVIR ZA IZRADU GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVO SARAJEVO	7
III. RAVNOPRAVNOST SPOLOVA U OPĆINI NOVO SARAJEVO	9
OSNOVNI PODACI.....	9
INSTITUCIONALNI MEHANIZAM ZA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA OPĆINE NOVO SARAJEVO	10
RODNO-ODGOVORNA ANALIZA BUDŽETA OPĆINE NOVO SARAJEVO	11
STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U OPĆINI NOVO SARAJEVO	13
<i>Stanovništvo</i>	13
<i>Obrazovanje</i>	14
<i>Tržište rada</i>	17
<i>Nasilje nad ženama i nasilje u porodici</i>	20
<i>Javni život</i>	21
IV. STRUKTURA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE	25
V. CILJEVI I AKTIVNOSTI GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVO SARAJEVO ZA PERIOD 2018. – 2022. GODINA	26
VI. MONITORING I EVALUACIJA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVO SARAJEVO	31
OSNOVNI POJMOVI I DEFINICIJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	32
OBRAZLOŽENJE	34

I. UVOD

Gender akcioni plan (GAP) Općine Novo Sarajevo je strateško-planski dokument Općine, koji svojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima/kama.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova razlike su prisutne u mnogim područjima.

Gender akcioni plan općine Novo Sarajevo se odnosi na period od 2018. do 2022. godine i usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja, i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (2018.-2022.), kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou.

Prema Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze.

U skladu sa Statutom Općine Novo Sarajevo utvrđeno je da „Općina je dužna da u ostvarivanju svojih zadataka poštuje osnovna ljudska prava i temeljne slobode i da svim građanima/kama osigura jednaka prava uz poštivanje njihovog nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta.“ Na osnovu toga, Komisija za ljudska prava i slobode Općine Novo Sarajevo inicirala je izradu Gender akcionog plana kao strateškog dokumenta za dosljedno provođenje statutarnih obaveza, jer se njime osigurava koordinirano i usmjereno djelovanje kako Općinskih službi tako i Općinskog Vijeća.

Pored toga, Grad Sarajevo je jedan od potpisnika Evropske Povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, koja predviđa da će njene potpisnice, u skladu sa svojim nadležnostima “priznati, poštovati i primjenjivati relevantna prava i principe ravnopravnosti između žena i muškaraca i boriti se protiv nepovoljnog položaja i diskriminacije na osnovu spola”. (Član 8.) Povelja priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u političkom i građanskom životu (Član 2. i 3.), kao i pravo žena da se njihova pitanja rješavaju ravnopravno, nepristrasno, pravedno i u prihvatljivom roku (Član 3.), te obavezuje potpisnice da provode niz koraka kojima će omogućiti ostvarivanje ovih prava u praksi.

Stoga je metodologija izrade Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo bazirana na pristupu Evropske povelja za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou kao i Priručniku za ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou koji je izdao Gender Centar Vlade FBiH.

Sam Gender akcioni plan je usklađen sa pristupom Integrirane strategije razvoja Općine Novo Sarajevo do 2023. godine. Vizija koje je definirana u Integriranoj strategiji Općine Novo Sarajevo potvrđuje opredjeljenost Općine da osigura da je:

„Općina Novo Sarajevo gradska zajednica u privlačnom ekološkom ambijentu sa izgrađenom infrastrukturom i prepoznatljivim dinamičnim razvojem uslova za ugodno življenje, obrazovanje, poslovanje i prosperitet građana svih generacija“.

Integrirana Strategija definira poseban strateški cilj 2. Plan društvenog razvoja, koji u okviru Programa, projekata i mjera definira brojne aktivnosti koje se imaju indirektnog uticaja na ravnopravnost spolova odnosno položaj žena i muškaraca, dječaka i djevojčica Općine Novo Sarajevo. Ipak, niti jedna od ovih aktivnosti nije direktno usmjerena specifično na pitanja ravnopravnosti spolova.

II. Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i CEDAW, čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN imaju, u skladu s Poveljom UN, obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovi spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnove ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela Bosna i Hercegovina kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokumenti iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW.

Ravnopravnost spolova je osnovno pravo, zajednička vrijednost cijele Evropske unije, i predstavlja neophodan uslov za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti spolova i jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru, kao i u mnogim direktivama, koje su transpozicijom inkorporisane u unutrašnje zakonodavstvo država članica.

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH¹ (ZoRS BiH) donešen je 2003. u BiH, a izmijenjen i dopunjen je 2009, čime su pravni standardi ravnopravnost spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji je instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima/kama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života. Ciljevi Zakona u pogledu zabrane diskriminacije i osiguranja ravnopravnosti spolova su prikazani shematski ispod.

Pored toga, Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela

---

¹ Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH” br. 32/10)

lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH je utvrđeno postojanje i obaveza uspostavljanja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova. Ovo je izuzetno bitna pravna garancija, jer osigurava pravnu sigurnost institucija za ravnopravnost spolova. U skladu sa ZoRS BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i, na entitetskom nivou, Gender Centar Federacije BiH i Gender centar - Centar za jednakost i ravnopravnost polova Vlade Republike Srpske.

Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju ZoRS-a. Agencija i gender centri također zaprimaju i obrađuju molbe, žalbe i predstavke osoba i grupa osoba u kojima se ukazuje na povredu nekog prava iz ZoRS BiH u skladu sa Jedinim pravilima za primanje i obrađivanje molbi, žalbi i predstavki osoba i grupa osoba („Službeni glasnik BiH“ broj 72/11). Agencija i gender centri pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ZoRS-a.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih vijeća/skupština opština u skoro svim općinama u BiH. Oko 30% lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini je razvio i/ili usvojilo i implementiralo lokalne akcione planove za ravnopravnost spolova.

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH 2006. godine usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH (GAP BiH) („Službeni glasnik BiH, broj 41/09) za period 2006 -2011, kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. *gender mainstreaming*). Drugi GAP BiH usvojen je 2013. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13) za period 2013 -2017. Ovaj strateški dokument sadrži strateške ciljeve, koji definišu prioritetne oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioritetnih oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Cilj GAP BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanju principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP BiH-a, institucije BiH donose godišnje operative planove koji omogućavaju sistemsko i

koordinirano djelovanje u procesu *gender minstreaming-a* u institucijama.

Pored GAP BiH, doneseni su i sprovedene se i druge, sektorske, javne politike i strategije na nivou države i entiteta, koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritetne oblasti (nasilje na osnovu spola, rod i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno budžetiranje). Na nivou države usvojen je drugi po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2014- 2017 („Službeni glasnik BiH“, 89/14), kao i Okvirna Strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2015-2018 godine („Službeni glasnik BiH“, broj 75/15).

Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina se odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i otklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH koji glasi:

Član 24.

- (1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima. pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:
  - a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;
  - b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
  - c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;
  - d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;
- (2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:
  - a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
  - b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
  - c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.
- (3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.
- (4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne

samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Upravo je ovaj član Zakona o ravnopravnosti spolova osnovni pravni osnov za donošenje Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo budući da se donošenjem ovog akcionog plana osigurava dosljednu primjenu ovog Zakona ali i drugih obaveza općine u pogledu ravnopravnosti spolova. To je također slučaj i sa Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine koji prepoznaje značaj djelovanja i ulogu lokalnih vlasti kada je u pitanju postizanje ravnopravnosti spolova. Kao nosioci odgovornosti a u skladu s nadležnostima lokalnih vlasti tijela jedinica lokalne samouprave su prepoznati u strateškom cilju 1. zajedno sa tijelima odnosno institucijama kantona, Federacije BIH kao i institucija BIH.

Ovaj strateški cilj je izuzetno važan za kreiranje svih aktivnosti lokalnih zajednica jer prepoznaje ključne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova kao i ciljeve koji bi se trebali postići do kraja provođenja Gender akcionog plana BIH. Na taj način dat je prioritetni okvir djelovanja i lokalnih zajednica i ovih šest prioriteta bi trebao biti osnov svih programa mjera koje se donose na lokalnom nivou.

III. Ravnopravnost spolova u Općini Novo Sarajevo

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova u Općini Novo Sarajevo izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka što predstavlja i prvi korak u smislu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacije ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga ovaj pristup omogućuje da se istraže uzroci takvog stanja kao i da ukaže na to kako se oni mogu promijeniti jer daje osnovu na kojoj će se temeljiti akcioni plan.

Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od strane Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od strane općinskih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata Općine;
4. korištene su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Ovaj pristup je omogućio:

- 1) da ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
- 2) da omogući utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

Osnovni podaci

Općina Novo Sarajevo je jedna od devet općina Kantona Sarajevo sa površinom od 9,9 km². U Kantonu Sarajevo graniči na istoku sa Općinom Centar, na zapadu sa Općinom Novi Grad, na sjeveru sa općinama Centar i Vogošćom, a na jugu sa Republikom Srpskom. Prema podacima iz 2017. godine na području općine živi 64.458 stanovnika od čega 29,517 osoba muškog spola i 35,031 osoba ženskog spola. Na temelju indikatora koje prikuplja Federalni zavod za programiranje razvoja, kao što su BDP po glavi stanovnika i ukupni indeks razvijenosti općina, vidimo da je Općina Novo Sarajevo druga općina po razvijenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, odmah iza Općine Centar Sarajevo. Bruto društveni proizvod po stanovniku u Općini Novo Sarajevo je značajno veći od prosječnog BDP-a po stanovniku u FBiH i svim većim gradovima i općinama FBiH. Veća razvijenost i veća ekonomska aktivnost su se očitovali i u znatno manjoj stopi registrirane nezaposlenosti na području Općine Novo Sarajevo u odnosu na prosječnu registriranu nezaposlenost u Federaciji BiH i drugim većim gradovima FBiH. Ukupan broj registriranih poslovnih subjekata na području općine je 6347, a analiza registriranih pravnih lica po standardnoj klasifikaciji djelatnosti ukazuje na to da se većina ekonomske aktivnosti na području Općine Novo Sarajevo odvija u sektoru usluga i javnom sektoru. Najveći broj obrta je registriran u uslužnim djelatnostima i to trgovini na veliko i malo, ugostiteljstvu, transportu, skladištenju i komunikaciji, te u djelatnostima vezanim za nekretnine, iznajmljivanje i poslovne usluge.

Institucionalni mehanizam za ravnopravnosti spolova Općine Novo Sarajevo

U skladu sa svojom nadležnosti, Komisija za ljudska prava i slobode predstavlja institucionalnih mehanizam za ravnopravnost spolova Općinskog vijeća koji ima nadležnosti koje su predviđene članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Pored općih nadležnosti u pogledu promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda Komisija je izričito nadležna za praćenje i promoviranje ravnopravne zastupljenosti spolova na nivou lokalne zajednice kao i ostvarivanje saradnje sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova i saradnje sa Gender centrima odnosno Gender Centrom Vlade FBiH i Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine.

Komisija za ljudska prava i slobode

Član 51.

Komisija za ljudska prava i slobode obavlja sljedeće:

- razmatra pitanja iz zaštite ljudskih prava, sloboda, predstavki, pritužbi i nadzor;
- razmatra pitanja ostvarivanja i zaštite sloboda i prava građana, a posebno pitanja vezana za kršenje sloboda i prava od strane općinskih službi za upravu i institucija koje vrše javna ovlaštenja iz nadležnosti Općine;
- prati i promovira ravnopravnost zastupljenosti spolova na nivou lokalne zajednice;
- ukazuje na pojave i probleme u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda i predlaže mjere Vijeću u cilju zaštite ljudskih prava i sloboda;
- razmatra predstavke i pritužbe koje građani upućuju ili neposredno podnose Vijeću i o tome obavještava podnosioca;
- ispituje, putem nadležnih općinskih službi za upravu, osnovanost predstavki i pritužbi, nalaže nadležnim organima preduzimanje na zakonu zasnovanih mjera, te o tome obavještava podnosioca predstavki i pritužbi;
- neposredno radi na predstavkama i pritužbama koje se odnose na prava i dužnosti za koje je u ustavu i zakonu utvrđeno da ih obavlja Općina preko javnih organa, te o svom stavu obavještava podnosioca predstavke, odnosno pritužbe i predlaže nadležnim organima i organizacijama mjere za rješavanje pitanja i problema iznesenih u predstavkama;
- vrši utvrđivanje njihove odgovornosti;
- ukazuje na pojave neekonomskog i neracionalnog upravljanja državnim sredstvima i zloupotrebe u njihovom korištenju;
- predlaže Vijeću donošenje mjera radi zaštite svih oblika svojine i otklanjanja eventualnih drugih društveno-štetnih pojava;
- po zahtjevu Vijeća vrši nadzor nad radom općinskih organa i vršilaca javnih funkcija u Općini, a u cilju obezbjeđenja javnosti i odgovornosti u radu organa i pojedinaca;
- ukazuje Vijeću na pojave kršenja zakona, drugih propisa i općih akata i normi poslovnog morala, a koje mogu imati šire negativne posljedice;
- ostvaruje saradnju sa zdravstvenim ustanovama na području lokalne zajednice i predlaže odgovarajuće mjere za poboljšanje zdravstvene zaštite iz nadležnosti lokalne samouprave;
- ostvaruje saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova; - ostvaruje saradnju sa Gender centrima u F BiH;
- ostvaruje zaštitu i slobodu prava vjerskih zajednica i crkve;
- o preduzetim aktivnostima iz svoje nadležnosti informiše Vijeće;
- razmatra i druga pitanja iz domena zaštite ljudskih prava, predstavke i pritužbe građana;
- vrši i druge poslove iz svoje nadležnosti, koji su u skladu sa njenim radom, u skladu sa zakonom i odlukama Vijeća.

Za ostvarivanje ovih nadležnosti kao optimalno rješenje nameće se donošenje Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo kao instrumenta za usmjereno i koordinirano djelovanje svih općinskih organa i službi za ravnopravnost spolova. U ovom procesu Komisija bi imala primarnu ulogu nadzora nad provođenjem akcionog plana što će biti obrazloženo u dijelu koji se odnosi na oblast monitoringa i evaluacije. Budući da je ovo nova uloga Komisije potrebno je uložiti vrijeme i resurse da se osiguraju neophodni kapaciteti da se preuzme ova uloga. Pored toga potrebno je osigurati i jačanje kapaciteta općinskih službi kako bi u potpunosti preuzele svoje uloge u pogledu kako provođenja aktivnosti Gender akcionog plana tako i provođenja redovnih analiza stanja ravnopravnosti spolova.

Rodno-odgovorna analiza budžeta Općine Novo Sarajevo

Budžet Općine Novo Sarajevo za 2018. godinu iznosi 31.810.000 KM. Budžet je programski što omogućava početnu analizu stanja iz ugla ravnopravnosti spolova a treba istaći da je Općina dobila priznanje poseban doprinos u transparentnosti javnih finansija u BiH. Budžet Općine je razvojne prirode jer 2/3 ukupnog budžeta (ili 21.691.083.75 KM) se odnosi na tekuće i kapitalne grantove kojima se doprinosi razvoju lokalne zajednice. Budžet Općine je razvojne prirode jer 2/3 ukupnog budžeta (ili 21.691.083.75 KM) se odnosi na tekuće i kapitalne grantove kojima se doprinosi razvoju lokalne zajednice. Razvojni budžet omogućava da se kroz uvođenje rodno odgovornog planiranja i programiranja osigura da se dostupnim sredstvima utiče na sve razvojne ciljeve tako i na (ne)ravnopravnost spolova.

U odnosu na trenutno stanje (ne)ravnopravnosti spolova usvojeni su programi koji se mogu označiti kao programi koji teže ravnopravnosti spolova. To su prije svega programi socijalne potpore i to:

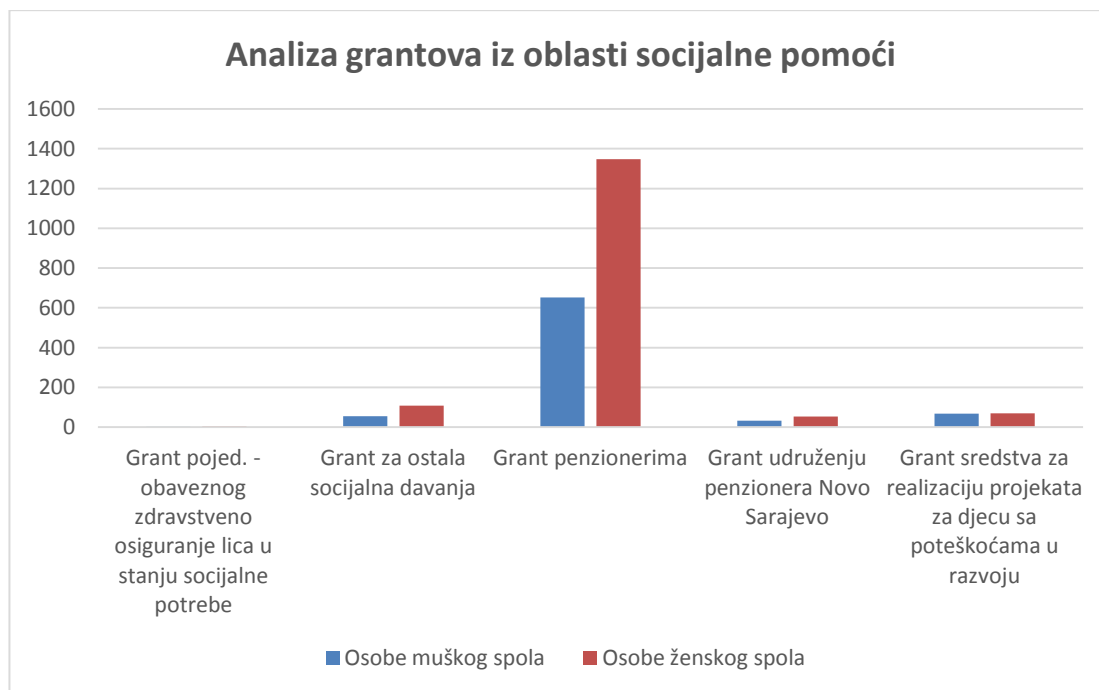
Grant nezaposlenim porodiljama	150.000,00 KM
Grant zajednokratne naknade za porodilje po rođenju blizanaca, trećeg i svakog narednog djeteta	30.000,00 KM
Grant za sufinansiranje troškova vantjelesne oplodnje	50.000,00 KM.

Ovi programi ukazuju na činjenicu da je procesu izrade budžeta prethodila određena analiza potreba u ovom slučaju osoba ženskog spola. Međutim, rodno odgovorno budžetiranje na podrazumijeva različite budžetske linije za žene ili muškarce već osiguravanje da žene i muškarci imaju jednake koristi od budžeta te da njihove različite potrebe zadovolje.

Pored toga sasvim je jasno da i svi drugi razvojni programi imaju ili mogu imati uticaja na ravnopravnost spolova. Međutim, bez podataka o tome kako se kreiraju prioriteta u okviru navedenih programa nije moguće utvrditi da li oni zaista imaju taj uticaj. Ako se na primjer uzmu u obzir podaci u oblasti zaposlenosti/nezaposlenosti prema kojima je u strukturi zaposlenih osoba 8% više zaposlenih osoba muškog spola te je u strukturi nezaposlenih 20% više nezaposlenih osoba onda bi grantovi u okviru Programa aktivne politike zapošljavanja trebali da odgovore na te razlike. Trenutno informacije o tome do koje mjere ovaj program odgovara na ovo stanje ne postoje.

I pored ovih nalaza jasno je da će biti potrebno jačati kapacitete nadležnih općinskih službi da u procesu planiranja svih programa i aktivnosti pa tako i budžeta analiziraju stanje u svojoj oblasti te da u odnosu na utvrđeno stanje utvrde mjere kojima će se osigurati da Općina kroz svoje programe utiče na (ne)ravnopravnost spolova.

Analiza koja je urađena za potrebe izrade ovog akcionog plana je pokazala da su većina korisnika podrške koju pruža Općina kroz grantova u oblasti socijalne pomoći osobe ženskog spola. Ovakvo stanje odgovara podacima koji govore da su žene više nezaposlene i očito su češće u stanju siromaštva.

Stanje ravnopravnosti spolova u Općini Novo Sarajevo

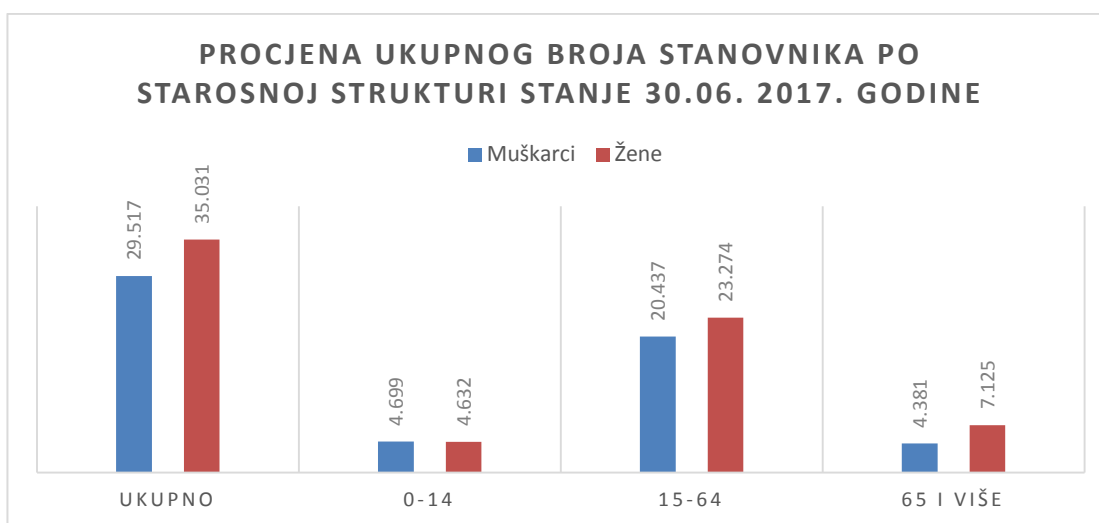
Za potrebu izrade ovog Gender akcionog plana prikupljeni su dostupni podaci koji su razvrstani po spolu. U tu svrhu prikupljeni su statistički podaci koji su dostavljeni od strane Federalnog zavoda za statistiku, Centralne izborne komisije BiH te su korišteni i administrativni podaci kojima raspolaže Općina Novo Sarajevo. Pored toga izvršena je analiza javno dostupnih podataka o stanju ravnopravnosti spolova u Općini Novo Sarajevo. Svi podaci su analizirani iz ugla ravnopravnosti spolova te su interpretirani u odnosu na trendove (ne)ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Oblasti za utvrđivanje stanje ravnopravnosti spolova su bazirani na prioritetima koji su prepoznati u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovini i to

- Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- Obrazovanje, nauka, kultura i sport
- Socijalna zaštita
- Sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- Javni život i donošenje odluka

Stanovništvo

U Općini Novo Sarajevo živi više osoba ženskog spola. Prema statističkim podacima 30.06.2017. godine bilo je 54% osoba ženskog spola i 46% osoba muškog spola. Razlika od 9% je veća od razlike koja postoji kada se sagledaju isti podaci na nivou BiH i koja iznosi 1.8%. Kada se ovi podaci sagledaju po starosnim grupama može se izvesti zaključak da je broj dječaka i djevojčica u starosnoj grupi od 0-14 skoro identičan dok je u svim drugim starosnim grupama više osoba ženskog spola. Uzrok ovih razlika u korist osoba ženskog spola se mogu naći u činjenici da je životni vijek i očekivani životni vijek veći za osobe ženskog spola. Trenutni očekivani životni vijek za osobe ženskog spola je za 5 godina duži od očekivanog životnog vijeka za osobe muškog spola

Obrazovanje

Obrazovanje je jedan od najvažnijih elemenata u postizanju ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. U BiH i dalje postoje rodne razlike u obrazovanju u smislu odabira područja studiranja, kao i razlika u stopama završavanja srednjih škola, upisnosti na fakultete, te završavanje istih.

Predškolsko obrazovanje

Prema podacima Zavoda za statistiku na području Općine Novo Sarajevo je od 2013. Do zaključno 2017. godine rođeno 3600 djece, koja su djeca u predškolskoj uzrastu (od čega 1,796 dječaka i 1,804 djevojčica).

Podaci za učešće djevojčica i dječaka na području Općine Novo Sarajevo u predškolskom obrazovanju trenutno nisu dostupni ali dostupni podaci za BiH govore da je samo oko 17% djece obuhvaćeno predškolskim odgojem da samo 50% djece pohađa obavezni predškolski program pred polazak u osnovnu školu. Prema tim podacima BiH je na zadnjem mjestu u Evropi. Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduslova za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se, u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima, povjerava briga o djeci.

Prema podacima Općine u okviru Javne ustanove „Djeca Sarajeva“ na području općine djeluje 6 vrtića te još 4 vrtića u privatnoj svojini. Iako ne postoje statistički podaci o obuhvaćenosti djece predškolskim obrazovanjem na području Općine može se pretpostaviti da sva djeca u ovoj uzrastu nisu obuhvaćena predškolskim odgojem.

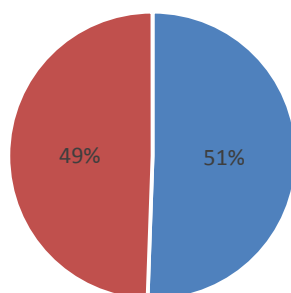
Osnovno obrazovanje

Na području Općine ima osam osnovnih škola, kao javnih ustanova, tri škole u privatnoj svojini, jedna specijalna i jedna paralelna (Osnovna muzička i baletska) škola. Svaka škola na lokalitetu Općine Novo Sarajevo ima salu za tjelesni odgoj. Sve su sanirane i u stalnoj su funkciji. Škole se brinu o održavanju kako sala, tako i otvorenih igrališta.

Bibliotekom raspolažu osnovne i srednje škole, također napominjemo da na području Općine Novo Sarajevo aktivno rade tri odjeljenja: Odjeljenje „Džemala Bijedića“, „Grbavica“ i „Paromlinska“, a sa istima upravlja Kantonalna Javna ustanova Biblioteka Sarajeva.

Trenutno je broj dječaka i djevojčica koji su upisani u osnovno obrazovanje skoro identičan. Općenito gledano u BiH postoji rodni partitet u osnovnom obrazovanju što potvrđuju i ovi podaci. Iako ne postoje podaci za Općini Novo Sarajevo u BiH Romkinje u BiH imaju značajno lošije obrazovne rezultate u odnosu na dječake romske nacionalnosti jer skoro 80% Romkinja ne završi čak ni osnovnu školu dok većina dječaka završi školu.

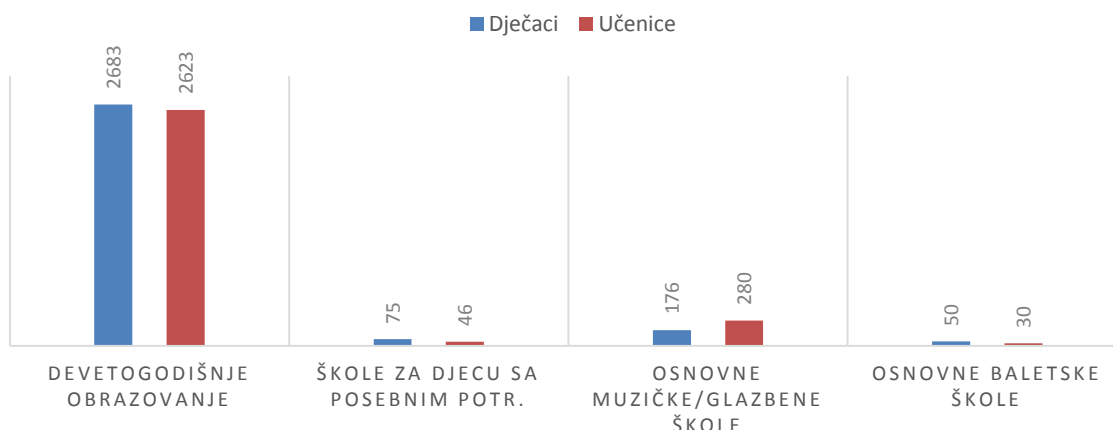
UPISANI UČENICI U OSNOVNO OBRAZOVANJE 2017/2018. GODINA

■ Dječaci ■ Učenice

Trenutno je više dječaka upisano u škole za djecu sa posebnim potrebama i u osnovne baletske škole dok je više djevojčica koje pohađaju osnovne muzičke škole.

UPISANI UČENICI U OSNOVNO OBRAZOVANJE 2017/2018. GODINA

Srednje obrazovanje

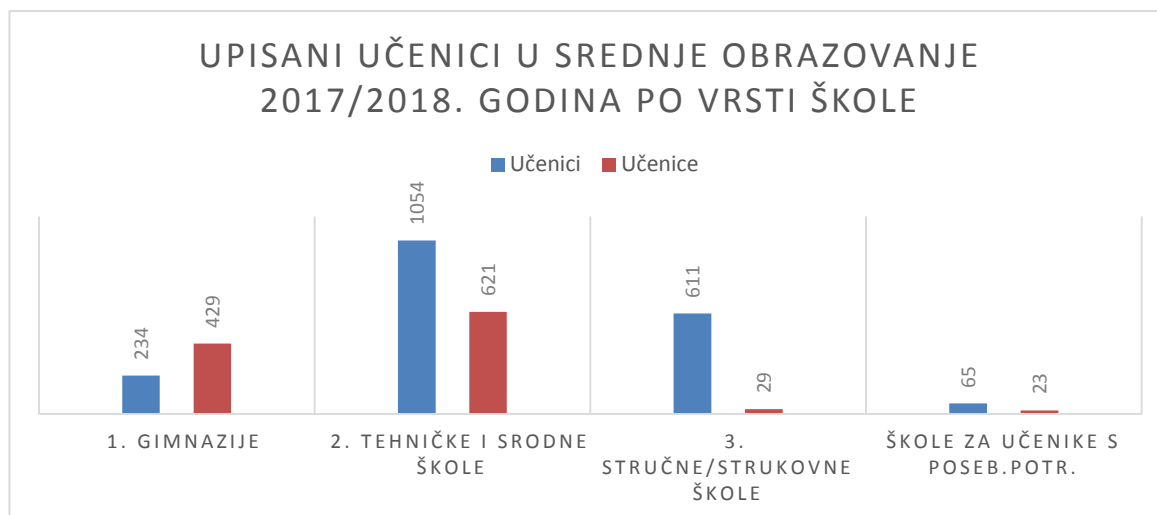
Na području Općine Novo Sarajevo ima sedam srednjih škola i jedna škola za srednje i stručno obrazovanje i radno osposobljavanje i to:

- Željeznički školski centar
- Ekonomska škola
- Treća gimnazija
- Srednja škola za saobraćaj i komunikacije
- Škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje
- Srednja elektrotehnička škola za energetiku
- Srednja škola za okoliš i drveni dizajn.

Podaci pokazuju da je 28% više dječaka upisalo srednje obrazovanje. Prema tim podacima 14% djevojčica nije nastavilo sa srednjim obrazovanjem. Za čitavu BiH stopa prelaska u srednju školu iznosi 98,2 za učenike i 95,6 za učenice te je ovaj podatak (ako je tačan) zabrinjavajući i potrebno je istražiti uzroke kako bi se na adekvatan način odgovorilo na ovaj problem.

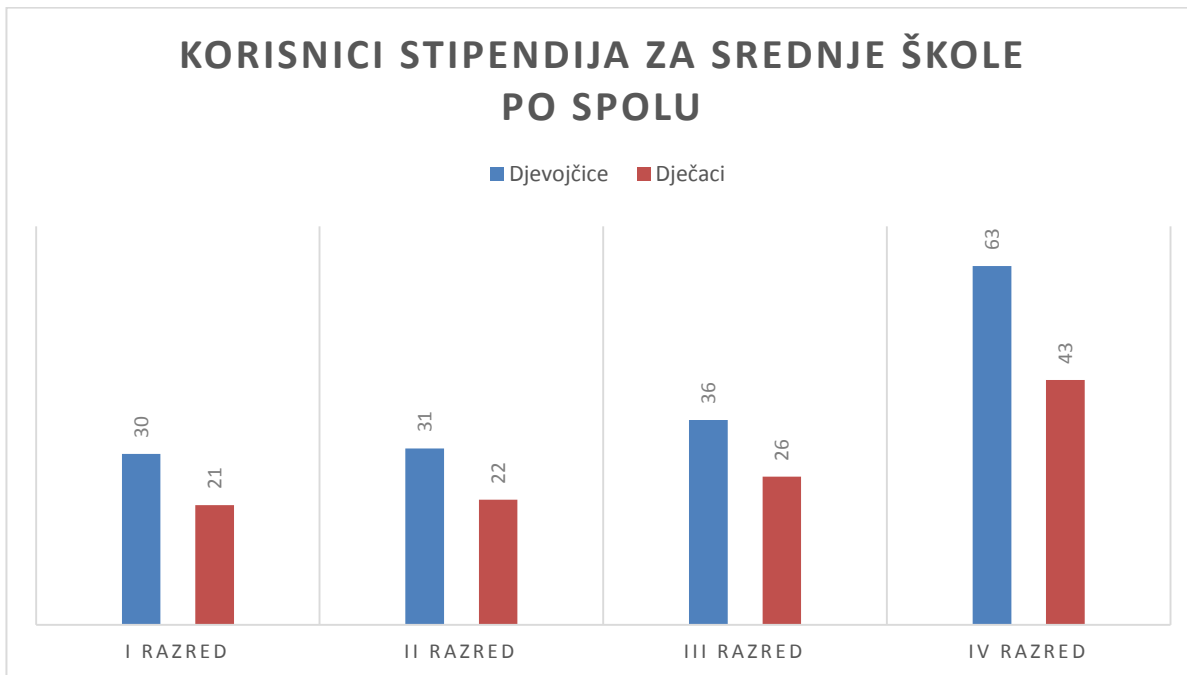

Postoje izrazite razlike zastupljenosti muškaraca i žena unutar određenih kategorija srednjeg obrazovanja. Djevojčice dominiraju u strukturi učenika u gimnazijama dok dječaci dominiraju u strukturi učenika u usmjerenim zanimanjima. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utiču i na stanje na tržištu rada i daljem školovanju.

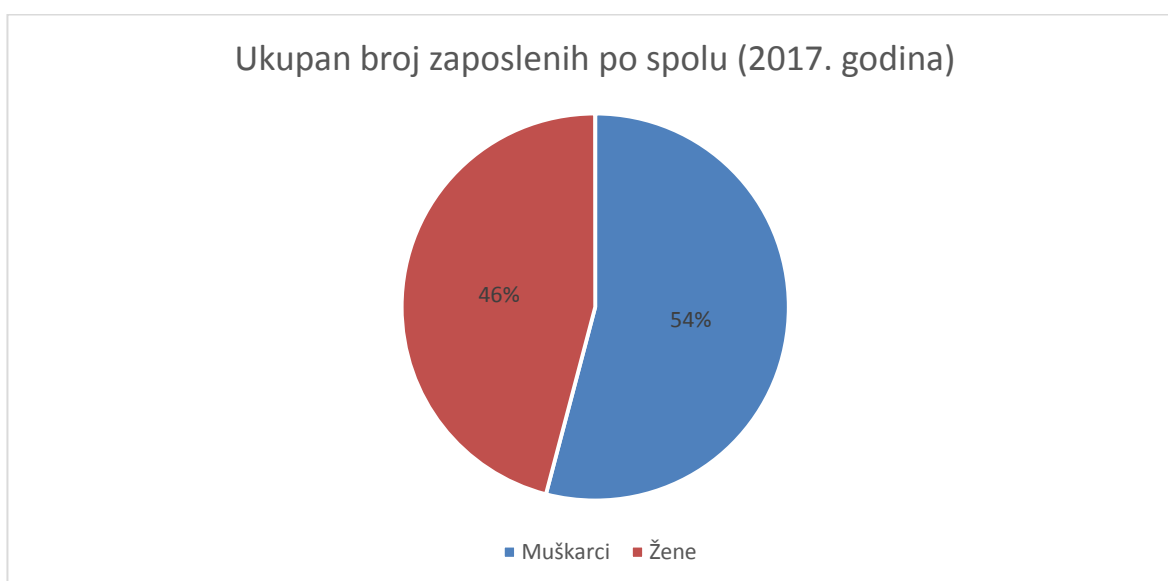
U Budžetu Općine Novo Sarajevo sredstva za stipendiranje učenika studenata. Stipendije za učenike i studente se dodjeljuju na osnovu Javnog poziva i na osnovu utvrđenih kriterija za koje je odluku donijelo Općinsko vijeće koji se zasnivaju na rezultatima postignutih u školovanju, socijalnog statusa. Za školsku 2017/2018. godinu dodijeljeno je 546 stipendija od čega je značajno više djevojčica nego dječaka.

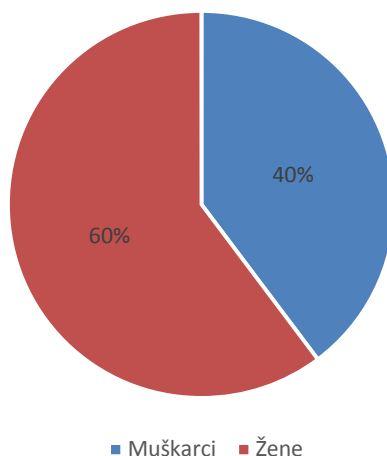

Tržište rada

Ravnopravno učešće žena i muškaraca na tržištu rada je jedan od preduslova za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova. U BiH u svim različitim dobnim skupinama, prihodovnim razredima i lokacijama, muškarci više od žena učestvuju u radnoj snazi. Učešće žena u radnoj snazi u BiH je značajno niže nego što bi se moglo očekivati i trenutno je jedno od najnižih u Evropi. Na području Općine u toku 2017. godine prosječno je bilo zaposleno 25.493 a nezaposleno 8.044 osoba odnosno 12,5%. Trenutno u strukturi zaposlenih je 9% više muškaraca a u strukturi nazaposlenih 20% više osoba ženskog spola. Ako se uzme u obzir da se oko 40.000 osoba na području Općine nalazi u starosnoj grupi od 19-65 godina onda se može zaključiti da je oko 7000 osoba neaktivno na tržištu rada.

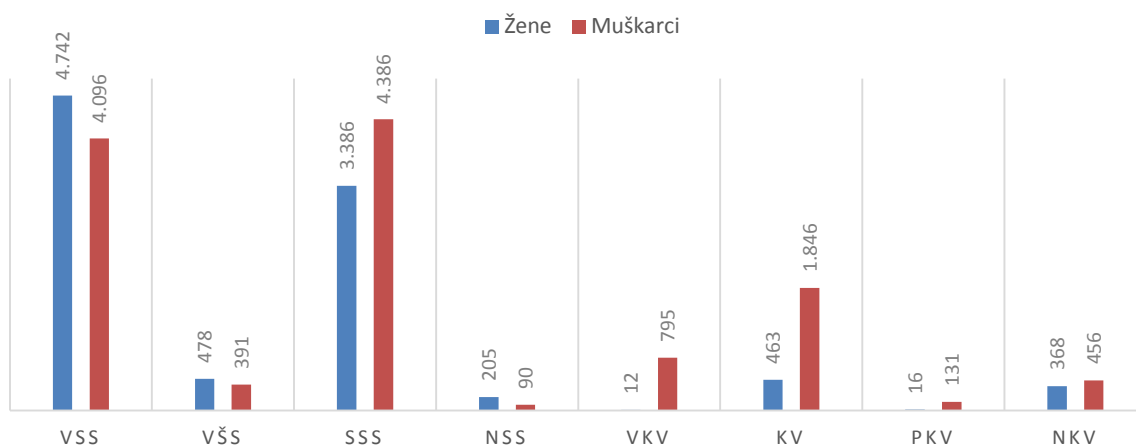

Ukupan broj nezaposlenih po spolu (2017. godina)

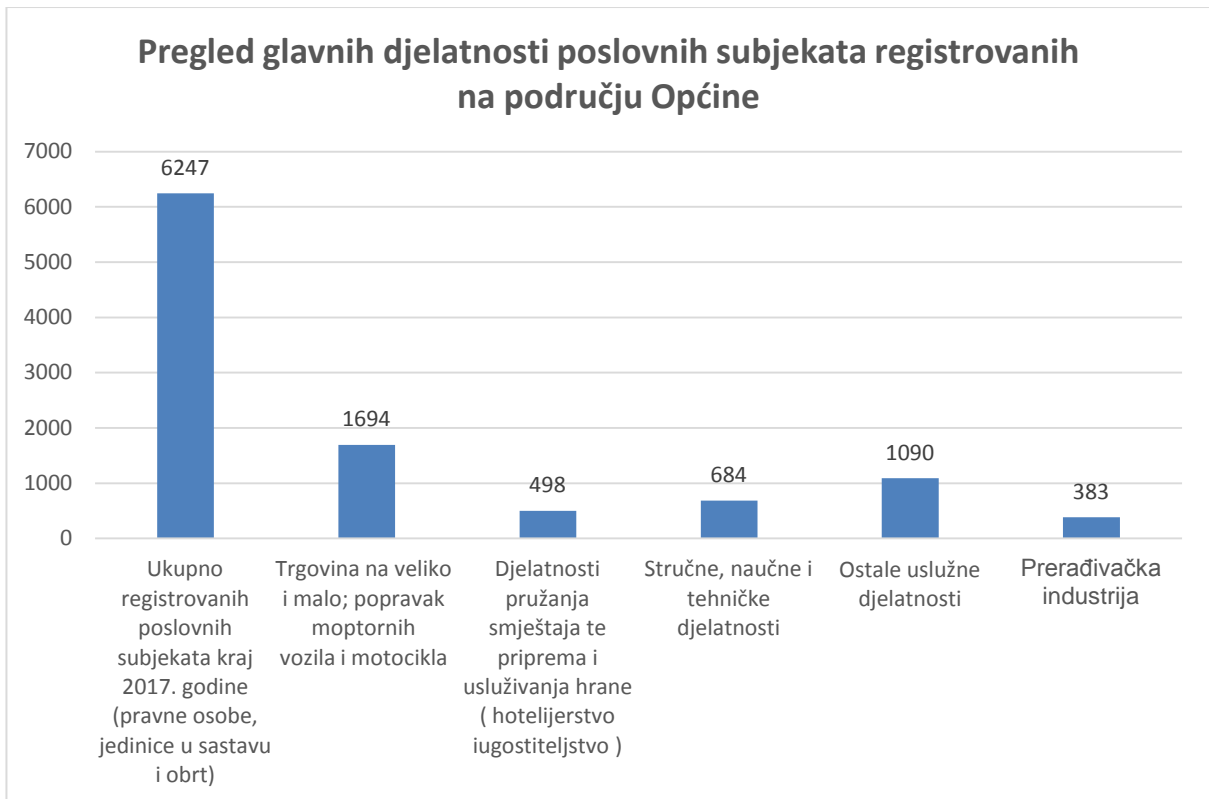

U strukturi zaposlenih osobe ženskog spola su više prisutne sa visokom i višom stručnom spremom dok u svim drugim oblastima su prisutne osobe muškog spola. Ta razlika se može opravdati i činjenicom da su u obrazovnoj strukturi dječaci prisutniji u usmjerenom obrazovanju.

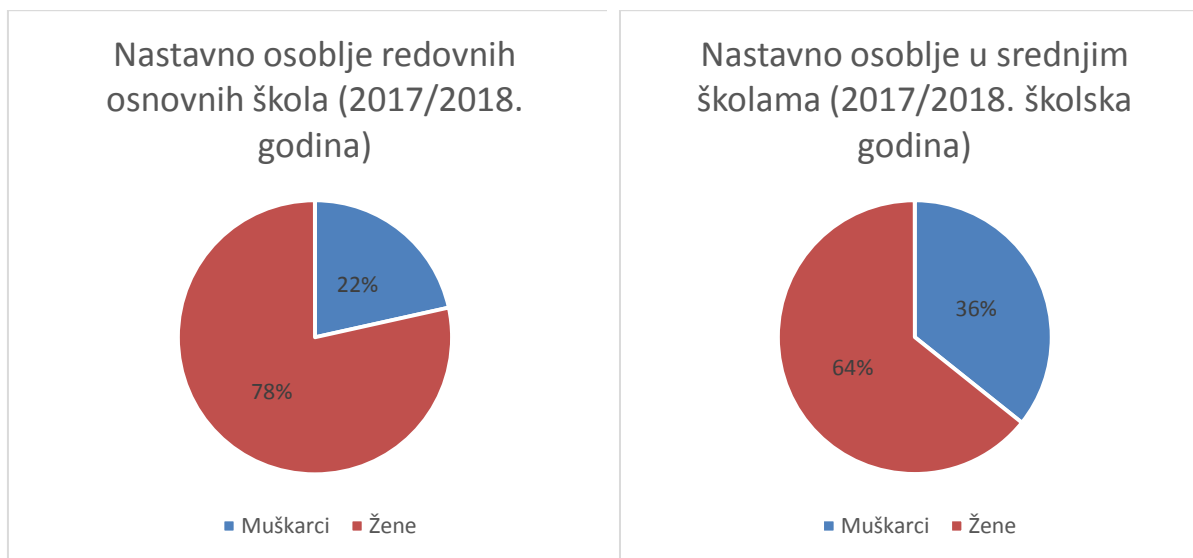
**OMJER ZAPOSLENOSTI ŽENA I MUŠKARACA
PO STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA
(2017. GODINA)**

Jedan od razloga se može pronaći i u rodnoj segregaciji tržišta rada koja predstavlja raspodjelu žena i muškaraca prilikom zapošljavanja u određene sektore, tj. djelatnosti ili grupe djelatnosti. Dostupni podaci pokazuju da su žene prisutnije u uslužnim djelatnostima (za skoro 20% više) a muškarci u oblasti industrije (za više od 20%). Kada se analizira pregled glavnih djelatnosti poslovnih subjekata registrovanih na području općine može se zaključiti da je većina subjekata aktivna upravo u uslužnim djelatnostima a najmanje u industriji.

Od dostupnih podataka za Općinu, može se zaključiti da su osobe ženskog spola čine većinu nastavnog osoblja u osnovnim i srednjim školama, što pokazuje tendenciju profiliranja žena za ovu vrstu zanimanja u većoj mjeri nego muškaraca.

Slično se može zaključiti ako se pogledaju podaci i o zaposlenosti u strukturi službi Općine u kojoj su skoro 70% svih zaposlenih osobe ženskog spola. Od 11 rukovodećih radnih mjesta u Općini (mjesto pomoćnika/ce načelnika) 73% je pomoćnica načelnika i 27% pomoćnika. Sekretar Jedinstvenog općinskog organa uprave je također osoba ženskog spola.

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kao jedan od najvećih izazova bosanskohercegovačkog društva, problem je koji je odnedavno izašao iz privatne u javnu sferu. Ipak nasilje nad ženama i nasilje u porodici je i dalje jedan od najtežih kršenja prava žena. Prema Studiji o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja prema ženama u BiH prema nalazima istraživanja, više od polovine žena doživjelo je bar neki oblik nasilja nakon što je navršilo 15 godina. Tokom 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju, neki oblik nasilja iskusilo je 11,9% žena u BiH. Najšire je rasprostranjeno nasilje koje nad ženama vrše njihovi sadašnji ili bivši partneri, jer su oni počinioci u 71,5% slučajeva. U cjelini gledano, sfera intimnih partnerskih i porodičnih odnosa daleko je veći izvor opasnosti od nasilja za žene nego što je to šira zajednica. Ova Studija je analizirala iskustva osoba ženskog spola u pogledu nasilja a broj prijavljenih incidenata je i dalje niži od ovih podataka.

Podaci iz Informacije o radu Službe socijalne zaštite Općine Novo Sarajevo za 2017. godinu pokazuju da je ova Služba evidentirala 506 incidenata nasilja u porodici² što je dosljedno sa zaključkom da većina incidenata ostane neprijavljena.

Oblici nasilja evidentirani tokom 2017. godine				
Fizičko nasilje	Emocionalno nasilje	Seksualno nasilje	Drugi oblici nasilja	Ukupno
90	214	0	202	506

Odgovornost nadležnih institucija u pogledu postupanja po prijavama za nasilje u porodici je utvrđena Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH», broj 20/13). Služba socijalne zaštite kao organ starateljstva je prema ovom Zakonu tokom 2017. godine 15 osoba, žrtava nasilja u porodici smješteno u Sigurnu kuću. Na području šire regije Sarajeva djeluje Sigurna kuća - sklonište za žene i djecu žrtve nasilja u porodici koju vodi Fondacija Lokalne Demokratije.

Pored toga, Služba vodi i evidenciju o zaštitnim mjerama koje izriču sudovi za sve osobe kojima je izrečena ova mjera, a koji imaju prebivalište ili boravište na području Općine. Prema dostupnim podacima toku 2017. godine, izrečene su ukupno 72 mjere.

Izrečene mjere prema nasilnicima od strane suda u 2017. godini					
Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog	Zabrana približavanju žrtvi nasilja	Zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju	Obavezan psihosocijalni tretman	Obavezno liječenje od ovisnosti	UKUPNO

² Podaci u Informaciji nisu razvrstani po spolu ali se može pretpostaviti da se radi o ženama i djeci jer su žene u 98% slučajeva žrtve nasilja u porodici

objekta i zabrana vraćanja u iste					
3	33	31	3	2	72

O svih evidentiranih oblika nasilja u porodici mali broj bude procesuiran kao krivično djelo u skladu sa krivičnim zakonom. Iako podaci ne postoje za područje Općine, na području kantona je u toku 2017. godine, optuženo 58 lica.

U ovom trenutku nema podataka o drugim oblicima nasilja nad ženama (osim nasilja u porodici).

Vrijedno je istaći da je Općinsko vijeće Novo Sarajevo, na 19. sjednici (II dio) održanoj dana 04.06.2018. godine, donijelo Odluku o izmjenama i dopunama Kodeksa ponašanja kao osnov političkog integriteta izabranih zvaničnika Općine Novo Sarajevo. Cilj ovih izmjena je bilo usklađivanje Kodeksa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj: 32/10) i Zakonom o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik BiH", broj: 59/09 i 66/16) u pogledu zabrane diskriminacije (između ostalog i na osnovu spola) kao i zabrane seksualnog uznemiravanja. Ovo predstavlja značajan instrument za sprečavanje diskriminacije i seksualnog uznemiravanja, jer omogućava podnošenje predstavki i žalbi na osnovu kojih korektivne mjere može donositi Općinsko vijeće većinom glasova od ukupnog broja vijećnika, a na prijedlog Etičke komisije Općinskog vijeća Novo Sarajevo.

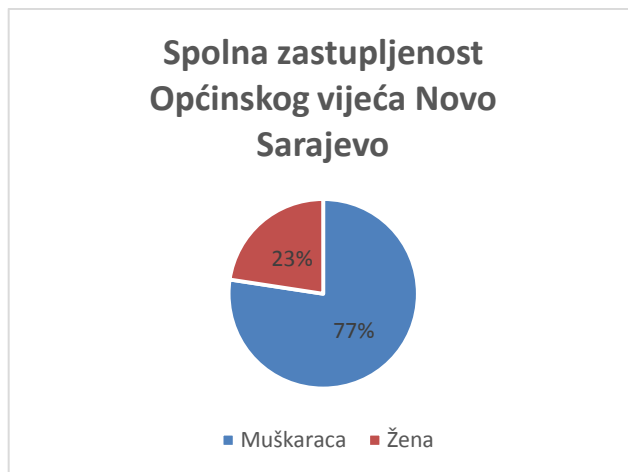
U skladu sa obavezama iz člana 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj: 20/13) u maju 2018. godine, potpisan je Protokol o saradnji i radu Koordinacionog tijela na prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo. Ovim Protokolom uređuju se prava, obaveze i načini postupanja potpisnika Protokola u osiguranju prevencije svih pojavnih oblika nasilja u porodici, postupanja kod prijave ili saznanja o slučajevima nasilja u porodici, pružanju zaštite žrtvama nasilja u porodici, kao i načini međusobne saradnje potpisnika na unapređenju sistema zaštite od nasilja u porodici.

Javni život

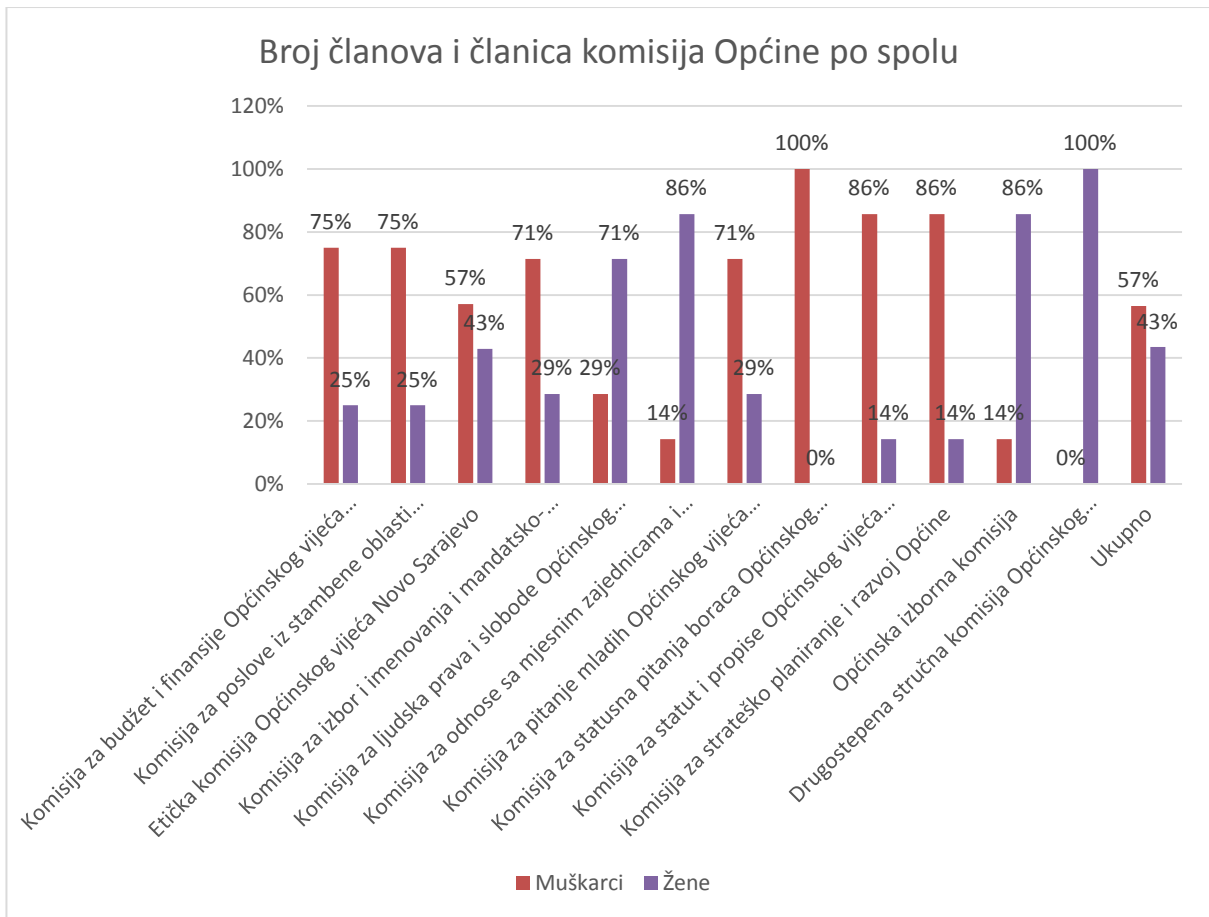
Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Prema podacima Međuparlamentarne unije (IPU), kojim je utvrđen procenat političke participacije žena u državnim parlamentima, BiH se nalazi na 79 mjestu od ukupno 189 država za koje se prikupljaju podaci u ovoj bazi.

Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguravanje jednakog učešća žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40% sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Ova kvota se dosljedno provodi, međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola.

Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici, a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U zakonodavnim tijelima lokalnih samouprava u BiH prosječna zastupljenost žena iznosi ispod 18%. U tom smislu, stanje nakon Lokalnih izbora 2016. godine u Općinskom vijeću Novo Sarajeva je iznad prosjeka za BiH, ali su žene i dalje manje zastupljeni spol (zastupljene manje od 40%). Pozitivan aspekt predstavlja činjenica da je predsjedavajuća Općinskog vijeća žena.

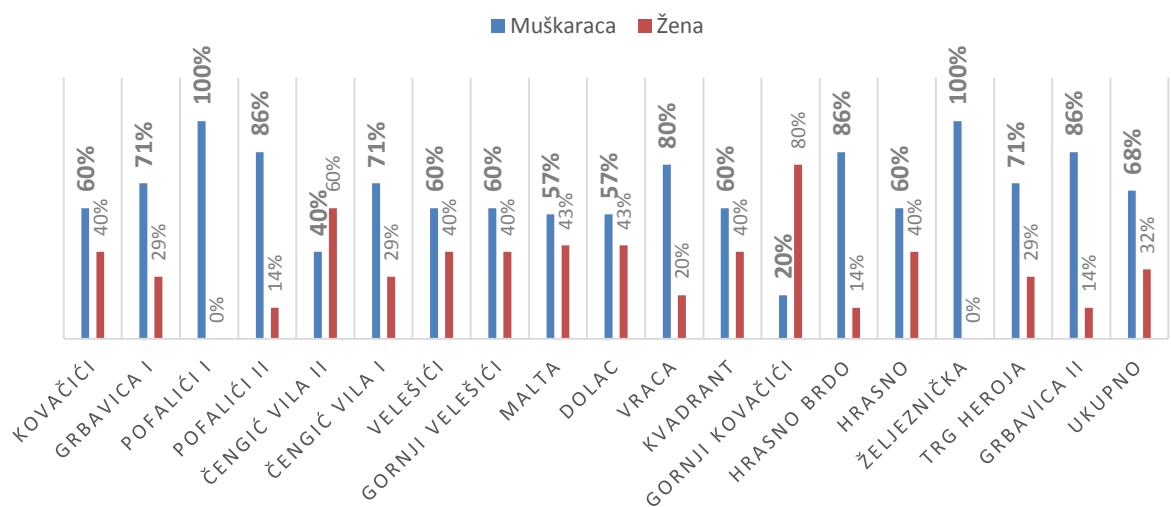

Dok je mogućnost uticaj općinskih organa na rezultate izbora ograničena uticaj na sastav općinskih komisija je veći. Trenutno učešće osoba muškog i ženskog spola u ovim komisijama iznosi 57% osoba muškog spola i 43% osoba ženskog spola. I dalje postoje komisije u kojima su žene ili muškarci podzastupljeni, ali prosjek ispunjava minimalni prag zastupljenosti od 40%. Od jedanaest komisija osobe muškog spola predsjedavaju sa 9 tj. 82% komisija, a žene sa 2 tj. 18%.

Pored toga, Statutom Općine Novo Sarajevo u članu 91. stav (2) utvrđeno je da se prilikom predlaganja kandidata za članove savjeta mjesne zajednice, mora voditi računa da sastav kandidata odražava teritorijalnu zastupljenost, nacionalnu i spolnu strukturu stanovništva, te da spolovi budu ravnopravno zastupljeni, u skladu sa zakonom. Prema potvrđenim mandatima savjeta mjesnih zajednica Općine Novo Sarajevo iz maja 2018. godine, može se zaključiti da su žene podzastupljeni spol, jer u ukupnom broju osobe ženskog spola čine 32% svim članova savjeta. U dvije mjesne zajednice nema niti jedne izabrane žene, osobe ženskog spola su zastupljene sa manje od 40% u 8 savjeta dok su osobe muškog spola zastupljene sa manje od 40% u jednoj mjesnoj zajednici. Iz tog razloga je potrebno utvrditi razloge podzastupljenosti, te predložiti mjere za provođenje statutarne obaveze.

ČLANICE I ČLANOVI SAVJETA MJESNIH ZAJEDNICA (MAJ 2018. GODINE)

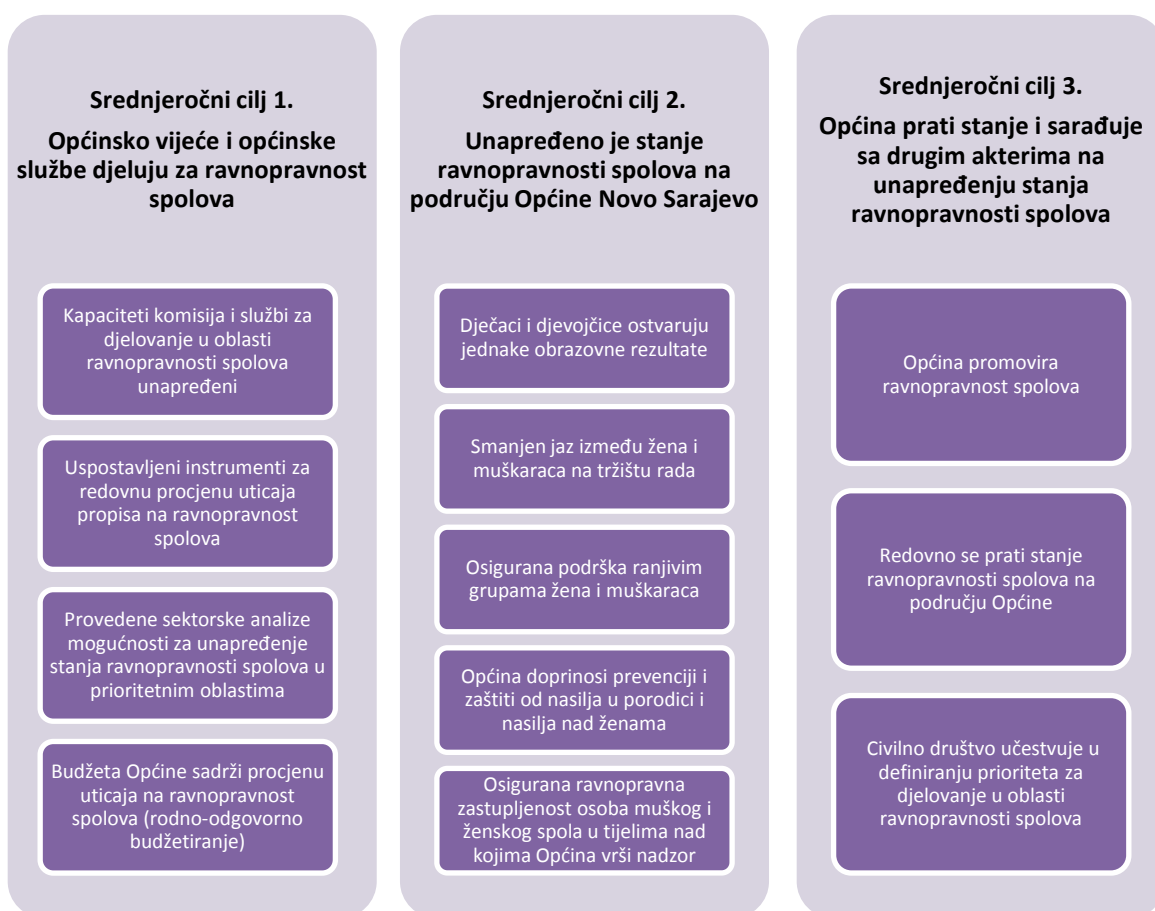
IV. Struktura Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u općini i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, jasno je da je donošenje Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo optimalan pristup.

U odnosu na te analize, struktura Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2018. – 2022. godina, odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjeročna cilja, te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to:

- **Srednjeročni cilj 1. Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova**
- **Srednjeročni cilj 2. Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo**
- **Srednjeročni cilj 3. Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova**

Struktura Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2018. – 2022. godina.

V. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2018. – 2022. godina

CILJ: Općina Novo Sarajevo je mjesto ravnopravnosti spolova					
Srednjoročni cilj 1: Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
1.1. Kapaciteti komisija i službi za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Obuke na temu ravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola	Komisija za ljudska prava i slobode	Održane dvije obuke za Komisiju za ljudska prava i predstavnike službi	Mart 2019.godine	Budžet Općine i partnerstvo
	Utvrdeni instrumenti za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Komisija za ljudska prava i slobode	Utvrdjena metodologija za procjenu uticaja propisa Utvrdjena metodologija za analizu uticaja plana i Budžeta	Oktobar 2018.godine	Budžet Općine i partnerstvo
1.2. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova	Provedene obuke za ključne komisije i službe Općine	Komisija za ljudska prava i slobode	Kapaciteti nadležnih službi općine omogućavaju primjenu metodologije za procjenu uticaja propisa i metodologije za analizu uticaja plana i Budžeta	Novembar 2018. godine	Redovna sredstva
1.3. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova	Analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	Općinske službe	Analiza o dostupnosti o administrativnih podataka razvrstanih po spolu dostavljena Komisiji sa prijedlogom prioriteta za unapređenje	Decembar 2018.godine	Redovna sredstva

u prioritetnim oblastima	Unapređene administrativne baze podataka	Općinske službe	% utvrđenih baza koji je unapređen	2022. godina	Redovna sredstva
1.3. Budžeta Općine sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Nadležne službe na osnovu analiza stanja u obrazloženju prijedloga Budžeta procijenile uticaj na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske programe	Služba za oblast privrede i finansija i druge općinske službe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Izveštaj o izvršenju Budžeta Općine Novo Sarajevo sadrži informacije o uticaju na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske programe	Služba za oblast privrede i finansija i druge općinske službe	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Sredstva za provođenje Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo su planirana u Budžetu	Služba za oblast privrede i finansija i druge općinske službe	% aktivnosti po godinama za koji su odvojena sredstva	Kontinuirano	Redovna sredstva
Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
2.1. Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate	Analizirati uzroke manjeg učešća djevojčica u srednjem obrazovanju	Služba za društvene djelatnosti	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Oktobar 2019. godine	Redovna sredstva
	Promocija učešća djevojčica i dječaka u oblasti obrazovanja u kojima su manje zastupljeni	Služba za društvene djelatnosti	Izrađen i provodi se Program promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	Maj 2019. godine i kontinuirano	Redovna sredstva
	Promocija učešća ravnopravnog	Služba za	Izrađen i provodi se Program	Maj	Redovna

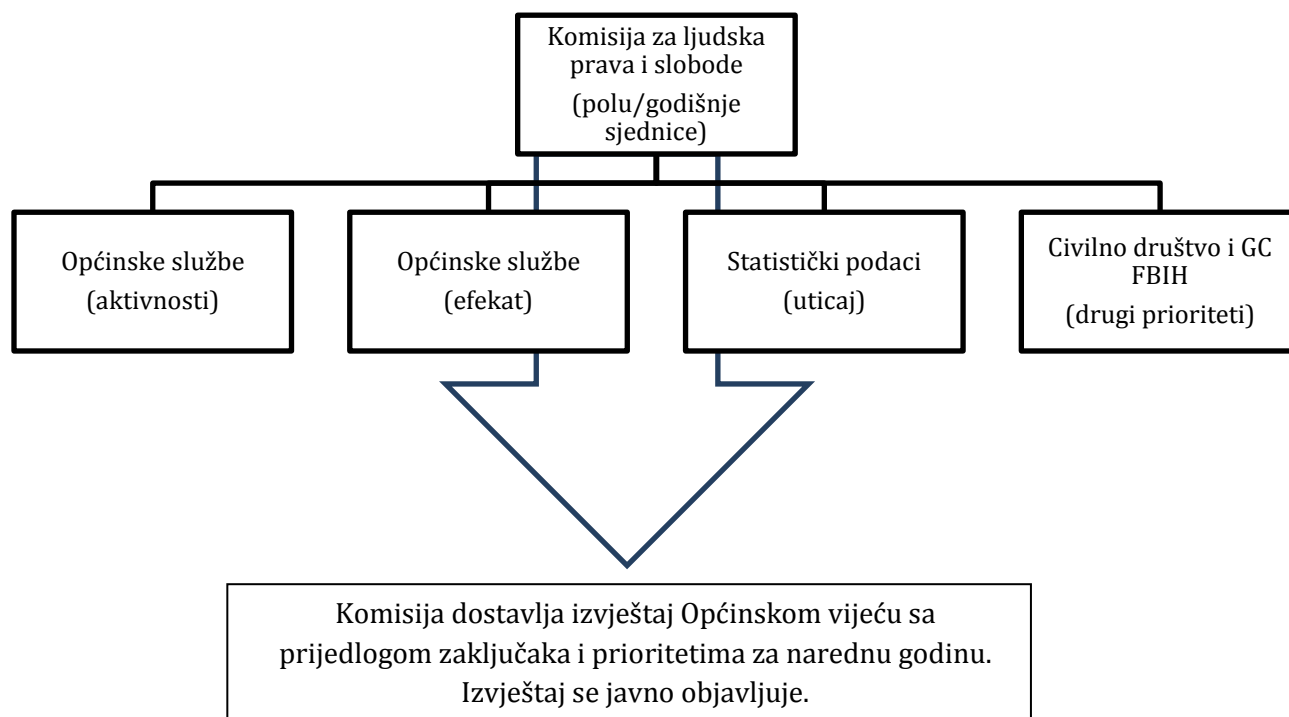
	učesća djevojčica i dječaka u obrazovanju u IKT-u	društvene djelatnosti	promocije u saradnji sa osnovnim školama i drugim servisima	2019. godine	sredstva
	Izvršiti analizu uticaja dodijeljenih stipendija za učenike i učenica (ne)ravnopravnost spolova i (po potrebi) izmijeniti kriterije dodjele	Služba za društvene djelatnosti	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2019. godine	Redovna sredstva
2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Analizirati razloge manje stope zaposlenosti i veće stope nezaposlenosti žena na području Općine	Služba za oblast privrede i finansija	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2019.godine	Redovna sredstva
	Kreirati programe podrške nezaposlenim ženama kroz korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja	Služba za oblast privrede i finansija	Izrađen Program podrške	2019. – 2022. godina	Budžet Općine i partnerstvo
	Analizirati mogućnosti za unapređenje kapaciteta predškolskih ustanova	Služba za društvene djelatnosti	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Septembar 2019. godine	Redovna sredstva
2.3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca	Osigurati finansijsku podršku porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica	Nastaviti sa osiguravanjem redovnu podrške porodicama sa novorođenom djecom koja su u teškom finansijskom stanju	Kontinuirano	Redovna sredstva
	Nastaviti sa finansijskom podrškom troškova vantjelesne oplodnje	Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica	Promovirati i osigurati finansijsku podršku troškova vantjelesne oplodnje	Kontinuirano	Redovna sredstva
2.4. Općina doprinosi	Doprinosi prevenciji nasilja nad	Komisija za	Općina se pridružila kampanji	Kontinuirano	Redovna

prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	ženama i nasilja u porodici obilježavanjem Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. – 10.12.)	ljudska prava i slobode			sredstva
	Redovno razmatranje izvještaja o nasilju u porodici Službe socijalne zaštite Općine Novo Sarajevo	Komisija za ljudska prava i slobode	Izvještaj raspravljen sa ključnim akterima i usvojene preporuke za djelovanje	Jednom godišnje	Redovna sredstva
	Organizovati obuke na temu seksualnog uznemiravanja za komisiju za ljudska prava i slobode i Etičku komisiju	Komisija za ljudska prava i slobode	Članovi i članice komisije mogu prepoznati i odgovoriti na seksualno uznemiravanje u skladu sa Kodeksom ponašanja kao osnov političkog integriteta izabраних званиčnika Općine Novo Sarajevo	U toku 2019. godine	Budžet Općine i partnerstvo
	Izraditi Smjernice za prevenciju i zaštitu od seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola Općine Novo Sarajevo	Služba za poslove opće uprave i mjesne zajednice	U skladu sa postojećim praksama u BiH izrađene Smjernice	Kraj 2019. godine	Redovna sredstva
2.5. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Općina vrši nadzor	Analizirati uzroke podzastupljenost žene u Savjetima mjesnih zajednica Općine	Služba za poslove opće uprave i mjesne zajednice	Analiza izrađena sa prijedlogom mjera	Kraj 2019. godine	Redovna sredstva
	Osigurati ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim komisijama Općine uključujući i predsjednike/ce komisija	Općinsko vijeće/službe	Muškarci i žene zastupljeni sa najmanje 40% u svim komisija koje osnivaju tijela Općine	Kontinuirano	Redovna sredstva
Srednjoročni cilj 3: Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova					
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja
3.1. Općina promovira ravnopravnost spolova	Utvrđen je Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost	Komisija za ljudska prava i	Obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“,	Kraj 2018. godine	Budžet općine i

	spolova	slobode/ Općinski načelnik	Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. – 10.12.), Međunarodni dan žena u IKT-u, 19.11. Međunarodni dan muškaraca i drugi		partnerstvo
	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo su dostupni na Web stranici i u šalter salama	Komisija za ljudska prava i slobode	Broj izrađenih materijala	Mart 2019. godine	Budžet Općine i partnerstvo
3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području Općine	Komisija za ljudska prava i slobode organizuje sjednice sa ciljem praćenja provođenja (monitoring) Gender akcionog plana	Komisija za ljudska prava i slobode i općinske službe	Održana polugodišnja i godišnja sjednica na kojoj je razmotren napredak i utvrđeni prioriteti za naredni period	maj i decembar svake godine	Redovna sredstva
	Općinsko vijeće razmatra izvještaj o provođenju Gender akcionog plana	Općinsko vijeće	Usvojen izvještaj i doneseni zaključci o prioritetima	Februar svake godine	Redovna sredstva
	Izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana	Komisija za ljudska prava i slobode i općinske službe	Izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana	Juni 2022. godine	Budžet Općine i partnerstvo
3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova	Utvrđen je spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koje se bave ravnopravnošću spolova	Služba za društvene djelatnosti	Spisak dostupan svim općinskim tijelima i na web stranici općine	Kraj 2018. godine	Redovna sredstva
	Organizira se tematska sjednica sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova	Komisija za ljudska prava i slobode	Tokom tematske sjednice prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta	Oktobar svake godine	Redovna sredstva

VI. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo jeste nadzor, koji provodi Komisija za ljudska prava i slobode. Zadatak Komisije je da prati aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Nadzor nad provedbom pratit će se organizacijom sjednica za nadzor svakih šest mjeseci kojom prilikom će nadležna tijela i službe Komisiji će redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi. Pored toga, Komisija će jednom godišnje informisati Općinsko vijeće Općine Novo Sarajevo i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti, o ostvareni rezultatima, te će predlagati Općinskom vijeću odgovarajuće zaključke.

Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na

- a) nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;
- b) nasilje koje se dešava u široj zajednici;
- c) nasilje koje počinu ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- d) nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzele u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni.

OBRAZLOŽENJE

PRAVNI OSNOV

Na osnovu člana 13. Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/06 i 51/09), člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 16/03 i 102/09, prečišćeni tekst broj: 32/10), Gender akcionog plana BiH, člana 19., 141. i 142. Statuta Općine Novo Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 35/10), člana 118.,127.,128., a u vezi sa članom 132. Poslovnika Općinskog vijeća Novo Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 37/13), Odluke o pristupanju izradi Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2018.-2022. godine („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/17 i 18/18).

RAZLOZI DONOŠENJA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVO SARAJEVO

Izrada dokumenta pod nazivom „Gender akcioni plan Općine Novo Sarajevo za period 2018.-2022. godine“, planirana je Programom rada Općinskog vijeća Novo Sarajevo za 2018. godinu, koji je Općinsko vijeće Novo Sarajevo donijelo na svojoj redovnoj 14. sjednici održanoj dana 28.12.2017. godine. Obaveza donošenja Gender akcionog plana je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj:32/10), te je potvrđena u svakoj oblasti Gender akcionog plana BiH prema kojem su u svakoj oblasti nosioci odgovornosti i jedinice lokalne samouprave. Prema članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, obaveza svakog nivoa vlasti sadrži sljedeće segmente:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze. Pored toga, Evropska Povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou kojoj je pristupio Grad Sarajevo predviđa da će njene jedinice lokalne samouprave, u skladu sa svojim nadležnostima “priznati, poštovati i primjenjivati relevantna prava i principe ravnopravnosti između žena i muškaraca i boriti se protiv nepovoljnog položaja i diskriminacije na osnovu spola”. (Član 8.) Povelja priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u političkom i građanskom životu (Član 2. i 3.), kao i pravo žena da se njihova pitanja rješavaju ravnopravno, nepristrasno, pravedno i u prihvatljivom roku (Član 3.), te obavezuje potpisnice da provode niz koraka kojima će omogućiti ostvarivanje ovih prava u praksi.

FINANSIJSKA SREDSTVA

Finansijska sredstva za izradu „Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2018.-2022. godine“, u iznosu od 5.000,00 KM, predviđena su u Budžetu Općine Novo Sarajevo za 2018. godinu, kojeg je Općinsko vijeće Novo Sarajevo donijelo na svojoj redovnoj 14. sjednici održanoj dana 28.12.2017. godine („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 2/18).

OPIS PROVEDENIH KONSULTACIJA

Komisija za ljudska prava i slobode Općine Novo Sarajevo inicirala je izradu Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo kao strateškog dokumenta za dosljedno provođenje statutarnih obaveza. Općinsko vijeće Novo Sarajevo na 21. sjednici, održanoj 30.07.2018. godine, Općinsko Vijeće je svojim zaključkom, Nacrt dokumenta stavilo je na javnu raspravu u trajanju od 13.08.2018. do 11.09.2018. godine.

U skladu sa Poslovníkom Općinskog vijeća Novo Sarajevo, Nacrt Gender akcionog plana upućen je nadležnim tijelima i službama Općinskog vijeća, mjesnim zajednicama Općine Novo Sarajevo, Gender Centru Vlade Federacije BiH, te nevladinim organizacijama, kao strateškim partnerima u provedbi istog. Konsultacije i javne rasprave koordinirane su od strane svih članova i članica Komisije za ljudska prava i slobodne, a u saradnji sa odabranim konsultantom.

Pribavljene su saglasnosti i mišljenja, a kako slijedi:

- Komisije za strateško planiranje i razvoj Općine Novo Sarajevo
- Mjesne zajednice Općine Novo Sarajevo
- Gender Centar Vlade Federacije Bosne i Hercegovine
- Općina Novo Sarajevo/Općinski načelnik/Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica
- NVO Sarajevski otvoreni centar
- NVO Fondacija lokalne demokratije

Dostavljena mišljenja:	Akt broj:	Prijedlog za izmjenu:	Stav Komisije za ljudska prava i slobode Općine Novo Sarajevo:
Komisija za strateško planiranje i razvoj Općine Novo Sarajevo	01-02-797/18 od 11.09.2018. godine	“...uskладiti nomotehniku pisanja Gender akcionog plana..”	Sugestija je prihvaćena te ugrađena u tekst dokumenta.
Mjesne zajednice Općine Novo Sarajevo	Javna rasprava održana 06.09.2018. godine	Data puna podrška donošenju Gender akcionog plana	-
Općina Novo Sarajevo/Općinski načelnik/Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica	09-35-Sl./18 od 07.09.2018. godine	„mišljenja samo da je isti stručno urađen, da je obuhvatio sve strukture problema, te na pom, enuti nemamo primjedbi ni sugestija“	-
Gender Centar Vlade Federacije Bosne i Hercegovine	02-05-297-1/18 od 13.08. 2018. godine	“...navesti povezanost dokumenta sa članom 37. Zakona o	Sugestija je prihvaćena i ugrađena u tekst dokumenta.

		zaštiti nasilja u porodici Federacije BiH, kao obavezom za donošenje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u porodici..”	
Sarajevski otvoreni centar (SOC)	11.09.2018. godine	1. dokument korigovati uz rodno osjetljivi jezik i uključiti interseksionalnost; 2. u cilju 2.3. “uključiti LGBTI osobe kao ranjive grupe, osobe sa invaliditetom, romkinje, edukacije za nastavno osoblje o marginaliziranim grupama i diskriminaciji...”	1. Sugestija je prihvaćena i ugrađena u tekst dokumenta; 2. Dokument daje osnov za zajedničko djelovanje prema datim sugestijama.
Fondacija lokalne demokratije (FDL)	K1-93/05-18 od 12.09.2018. godine	“...na nivou Opštine Novo Sarajevo potpisati Protokol o postupanju na sprječavanju suzbijanju nasilja u porodici...”	Sugestija je realizirana kroz prihvatanje sugestije Gender Centra Vlade FBiH. Na području Općine se ove aktivnosti provode u okviru Protokola koji je potpisan na nivou Kantona Sarajevo, što je u skladu sa obavezama iz Zakona. Dokument daje osnov za zajedničko djelovanje prema datim sugestijama.

PRIJEDLOG

Predlažemo da se razmotri i donese Gender akcioni plana Općine Novo Sarajevo za period od 2018. godine do 2022. godine.

**KOMISIJA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
OPĆINSKOG VIJEĆA NOVO SARAJEVO**